

Rijden onder invloed in de provincie Limburg,
1997-1998

M.P.M. Mathijssen

Rijden onder invloed in de provincie Limburg, 1997-1998

Ontwikkeling van het alcoholgebruik door automobilisten in weekendnachten

R-98-68

M.P.M. Mathijssen

Leidschendam, 1999

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV

Documentbeschrijving

Rapportnummer: R-98-68
Titel: Rijden onder invloed in de provincie Limburg, 1997-1998
Ondertitel: Ontwikkeling van het alcoholgebruik door automobilisten in weekendnachten
Auteur(s): M.P.M. Mathijssen
Onderzoeksmanager: Mr. P. Wesemann
Projectnummer SWOV: 52.647
Opdrachtgever: Ministerie van Verkeer en Waterstaat, Directoraat-Generaal Rijkswaterstaat, Directie Limburg

Trefwoord(en): Drunkenness, driver, night, blood alcohol content, weekend, police, surveillance, age, man, woman, enforcement (law), publicity, legislation, behaviour, Netherlands.

Projectinhoud: Dit rapport doet verslag van onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Limburg, in vrijdag- en zaterdagnachten van het najaar van 1998.

Aantal pagina's: 16 + 11 blz.
Prijs: f 17,50
Uitgave: SWOV, Leidschendam, 1999

Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV
Postbus 1090
2260 BB Leidschendam
Telefoon 070-3209323
Telefax 070-3201261

Inhoud

1.	<i>Inleiding</i>	4
2.	<i>Opzet en uitvoering van het onderzoek</i>	6
2.1.	Opzet	6
2.2.	Steekproef	6
2.3.	Uitvoering	6
2.4.	Statistische analyse	7
3.	<i>Resultaten van het onderzoek</i>	9
3.1.	Ontwikkeling van het alcoholgebruik in Limburg	9
3.2.	Alcoholgebruik naar weekendnacht en onderzoeksgebied	10
3.3.	Alcoholgebruik naar dag en tijdstip	10
3.4.	Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd	10
3.5.	Herkomst van overtredders	11
3.6.	Alcoholgebruik naar politieregio	12
3.7.	Resultaten enquête politietoezicht	12
4.	<i>Conclusies en aanbevelingen</i>	13
4.1.	Conclusies	13
4.2.	Aanbevelingen	13
	<i>Literatuur</i>	15
	<i>Bijlage 1 Enquêteformulier</i>	17
	<i>Bijlage 2 Toelichting WPM-analyse</i>	19
	<i>Bijlage 3 Tabellen 1 t/m 7</i>	21

1. Inleiding

Evenals in 1994, 1996 en 1997, heeft de SWOV in 1998, in nauwe samenwerking met de twee Limburgse politieregio's, het alcoholgebruik van automobilisten in Limburg geïnventariseerd.

Het belangrijkste doel van het SWOV-onderzoek is het vaststellen van ontwikkelingen in het alcoholgebruik van automobilisten en het opsporen van perioden, gebieden en groepen bestuurders met een verhoogd alcoholgebruik en/of een verhoogd risico op een alcoholongeval. Het nauwkeurig volgen van ontwikkelingen in het alcoholgebruik in het verkeer is voor het beleid van wezenlijk belang, omdat een relatief kleine toename van het rijden onder invloed al ernstige gevolgen voor de verkeersveiligheid kan hebben. Gegevens over eventuele speciale probleemgroepen en -gebieden kunnen worden gebruikt bij het opzetten van toezicht- en voorlichtingscampagnes rond alcoholgebruik in het verkeer.

Alcoholgebruik in het verkeer heeft een sterk negatieve invloed op de ongevalskans en de ernst van het letsel. Geen enkele andere enkelvoudige factor is als ongevalsoorzaak zo belangrijk als alcoholgebruik. Bestrijding van alcohol in het verkeer is dan ook terecht een speerpunt in het verkeersveiligheidsbeleid. En er is reden om de aandacht niet te laten verslappen: na een sterke vermindering van het rijden onder invloed in Nederland vanaf het midden van de jaren tachtig was er in de eerste helft van de jaren negentig weer sprake van een geleidelijke toename. In 1991 was in weekendnachten 3,9% van de Nederlandse automobilisten onder invloed, in 1992 4,0%, in 1993 4,2% en in 1994 zelfs 4,9%. Daarna is het alcoholgebruik weer licht afgenomen: 4,7% overtreders in 1995, 4,4% in 1996 en 4,3% in 1998. Deze daling viel samen met een geleidelijke toename van het politietoezicht.

Veranderingen in het alcoholgebruik van verkeersdeelnemers en daarmee samenhangende veranderingen in de verkeersveiligheid zijn in Nederland alleen door middel van gedragsmetingen binnen redelijke termijn te detecteren. Ongevallengegevens lenen zich minder goed voor dit doel; zij zijn niet alleen onvolledig maar ook in hoge mate onbetrouwbaar. Ook enquêtegegevens zijn voor het vaststellen van alcoholgebruik door automobilisten minder goed bruikbaar, omdat mensen nu eenmaal niet erg betrouwbaar rapporteren over hun eigen gedrag, zeker niet als er min of meer een taboe op dat gedrag rust. Men is dan sterk geneigd sociaal wenselijke antwoorden te geven. Bij vroeger rij- en drinkgewoontenonderzoek onderzocht de SWOV gelijktijdig beweerd en feitelijk gedrag; de discrepanties tussen beide waren vaak zeer groot.

Sinds 1970 voert de SWOV in nauwe samenwerking met de politie bijna elk najaar een onderzoek uit naar het alcoholgebruik van de Nederlandse automobilisten, het onderzoek 'Rij- en drinkgewoonten'. Dit is een zogenaamd standaardonderzoek, dat het mogelijk maakt ontwikkelingen in het alcoholgebruik van automobilisten van jaar tot jaar op de voet te volgen. De metingen worden uitgevoerd in vrijdag- en zaterdagnachten. De opdracht voor het onderzoek van 1998 in Limburg is aan de SWOV verleend door de Directie Limburg van Rijkswaterstaat.

De onderzoekspopulatie (automobilisten) en de onderzoekstijdstippen (weekendnachten) zijn indertijd uitgekozen op grond van hun grote bijdrage aan de alcoholonveiligheid. Bij twee derde van de geregistreerde alcoholongevallen in Nederland is het een automobilist die alcohol heeft gebruikt. En in weekendnachten gebeuren relatief veel alcoholongevallen: de vrijdag- en zaterdagavond, die 7% van de totale week uitmaken, nemen meer dan een kwart van de geregistreerde alcoholongevallen voor hun rekening. Andere perioden van de week met een relatief grote alcoholonveiligheid zijn de donderdagnacht, de vrijdag- en zaterdagavond, en de zondagochtend, -avond en -nacht: bijna 40% van de ernstig gewonde alcoholslachtoffers in 21% van de week.

Het onderzoek heeft een unieke tijdreeks gegevens over het alcoholgebruik van Nederlandse automobilisten opgeleverd. Die gegevens zijn zowel voor landelijk als regionaal verkeersveiligheidsbeleid van belang. Behalve in schriftelijke verslagen aan de landelijke en regionale opdrachtgevers worden de resultaten ook opgenomen in BIS-V, het geautomatiseerde Beleids-InformatieSysteem over ontwikkelingen in een aantal belangrijke aandachtsgebieden voor het verkeersveiligheidsbeleid. Door de grote omvang van de steekproef zijn betrouwbare uitspraken mogelijk over ontwikkelingen in het alcoholgebruik, niet alleen op landelijk, maar ook op provinciaal niveau.

De feitelijke uitvoering van het onderzoek gebeurt door controleteams van de politie, volgens richtlijnen die de SWOV heeft opgesteld. Zonder de medewerking van de politie zou het huidige onderzoek niet mogelijk zijn. De SWOV is de politie dan ook dankbaar voor haar medewerking, en voor het enthousiasme en de zorgvuldigheid waarmee zij de metingen uitvoert.

Naast de metingen van het alcoholgebruik van automobilisten voert de SWOV sinds 1993 een korte enquête uit onder de contactpersonen bij de politie. Die is bedoeld om enig inzicht te krijgen in de aard en omvang van het politietoezicht en in eventuele veranderingen daarin. De vragenlijst is als *Bijlage 1* in dit verslag opgenomen.

2. Opzet en uitvoering van het onderzoek

2.1. Opzet

Het onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in Limburg wordt steeds uitgevoerd door zes controleteams van de politie, gelijk verdeeld over de beide politieregio's (Limburg-Noord en -Zuid) en zo goed mogelijk verdeeld naar urbanisatiegraad en geografisch gebied. De onderzoeksmetingen vinden plaats in vrijdag- en zaterdagnachten in het najaar. In 1998 zijn de metingen in Limburg uitgevoerd in de periode van 7 november tot 13 december. In de vrijdagnacht waren metingen gepland in de districten Venlo, Roermond en Sittard, in de zaterdagnacht in de districten Weert, Kerkrade en Maastricht.

Elk politieteam voert in principe per avond/nacht alcoholcontroles uit op zes verschillende locaties, die in overleg met de SWOV zijn uitgekozen. Op iedere locatie wordt drie kwartier achtereen gecontroleerd, waarna het team zich verplaatst naar de volgende locatie. In 1998 is in Weert e.o. op slechts vier locaties gemeten, omdat het onderzoek naar alcoholgebruik daar werd gecombineerd met onderzoek naar drugs- en medicijngebruik. Op de eerste en vierde locatie in dat onderzoeksgebied is anderhalf uur achtereen gemeten. Hiervoor is gekozen, omdat de verplaatsing van de onderzoeksruimte voor het drugs- en medicijnenonderzoek wat extra tijd vergde. Het onderzoek naar drugs- en medicijngebruik in Limburg maakte deel uit van een landelijk onderzoek, waarover de SWOV apart heeft gerapporteerd (Mathijssen, 1999).

Bij de alcoholcontroles houdt de politie willekeurige automobilisten staande, die een blaastest moeten afleggen op een draagbare elektronische ademtester. Bij het onderzoek wordt gebruik gemaakt van testers met cijfermatige uitlezing van een exact BAG-promillage (BAG = bloedalcoholgehalte; de wettelijke BAG-limiet ligt in Nederland op 0,5 promille). De testers die in 1998 zijn gebruikt, zijn van het fabrikaat Dräger, type Alcotest 7410 Plus. Voor het gebruik van deze testers heeft het Gerechtelijk Laboratorium van het Ministerie van Justitie toestemming verleend.

Van elke geteste automobilist registreert de politie het geslacht, de leeftijd en de uitslag van de test. Van overtreders die op het politiebureau de adem-analyse voor bewijsdoeleinden moeten ondergaan, registreert de politie bovendien de herkomst (dat wil zeggen de plaats waar zij alcohol hebben gebruikt: horecagelegenheid, sportkantine, bezoek of feestje, werk of thuis).

2.2. Steekproef

In vergelijking met 1997 zijn er in 1998 geen veranderingen aangebracht in de steekproef van Limburgse onderzoeksgebieden.

2.3. Uitvoering

De politie van Roermond heeft het onderzoek in haar district per ongeluk niet in een vrijdagnacht gepland (zoals met de SWOV was afgesproken), maar in

een zaterdagnacht. Omdat de politie geen mogelijkheden zag haar planning alsnog aan te passen, is in onderling overleg besloten het onderzoek volgens de politieplanning uit te voeren. Een gevolg hiervan was, dat vier van de zes Limburgse metingen in een zaterdagnacht zijn uitgevoerd. Het effect hiervan op de uitkomsten van het onderzoek is waarschijnlijk zeer gering, omdat er in voorgaande jaren niet of nauwelijks verschil bleek tussen het rij- en drinkgedrag in beide nachten.

De zes Limburgse controleteams van de politie hebben in het najaar van 1998 1.988 willekeurige automobilisten staande gehouden en getest. In Maastricht en Roermond is het onderzoek echter voortijdig afgebroken. In Maastricht was dat een gevolg van het feit dat het onderzoeksteam vanaf 2.10 uur assistentie moest verlenen bij het oplossen van problemen met de openbare orde. Voor de ontbrekende onderzoekstijd is gecorrigeerd door overeenkomstige gegevens uit de steekproef van 1997 aan de steekproef van 1998 toe te voegen. Het betreft 62 records.

In Roermond e.o. liep het onderzoek tussen 2.00 en 4.00 uur enkele malen vast doordat het controleteam, in strijd met het verzoek van de SWOV, bij het overbrengen van verdachten naar het bureau niet met een vast transportteam werkte. Verdachten werden steeds door de eerste verbalisant en een collega overgebracht, waardoor de controlecapaciteit op straat tot praktisch nul werd gereduceerd. Daardoor kon van de geplande controletijd tussen 2.00 en 4.00 uur slechts de helft worden benut. Hiervoor is gecorrigeerd door de verzamelde gegevens over die periode te dupliceren; daardoor is de oorspronkelijke Roermondse steekproef met 33 records opgehoogd.

De totale Limburgse steekproef is door deze correcties met 95 records opgehoogd tot 2.083 records; dat zijn er 144 meer dan in 1997.

2.4. Statistische analyse

De BAG-waarden van de automobilisten zijn ten behoeve van de analyse ingedeeld in vijf klassen:

1. < 0,2 promille (niet-drinkers);
2. 0,2-0,5 promille (lichte drinkers);
3. 0,5-0,8 promille (lichte overtreders);
4. 0,8-1,3 promille (zwaardere overtreders);
5. > 1,3 promille (zeer zware overtreders).

De indeling in een BAG-klasse gebeurt in principe op basis van de uitslag van de ademtest op straat. Bij de automobilisten die op het politiebureau een ademanalyse voor bewijsdoeleinden hebben ondergaan, is het op straat gemeten BAG waar nodig gecorrigeerd. De uitslag van de ademanalyse wordt daartoe eerst ontdaan van zijn correctiefactor. Vervolgens wordt daar een waarde bij opgeteld om te corrigeren voor de afbraak van alcohol in het tijdsbestek tussen de ademtest op straat en de ademanalyse op het bureau. De gemiddelde afbraak bedraagt 0,15 promille per uur.

De verzamelde gegevens zijn geanalyseerd met behulp van het log-lineaire analyseprogramma WPM (Weighted Poisson Model). Met behulp daarvan wordt nagegaan of er in het alcoholgebruik van de bestuurders verschillen bestaan naar jaar, gebied, dag en tijdstip, geslacht en leeftijd. In *Bijlage 2* wordt een korte toelichting gegeven op deze analysemethode.

In het kader van dit onderzoek is tweezijdig getoetst op 5%-niveau: voor een significant effect moet de χ^2 -waarde groter zijn dan 3.84 bij één vrijheidsgraad; de Z-waarde moet groter zijn dan 1.96.

3. Resultaten van het onderzoek

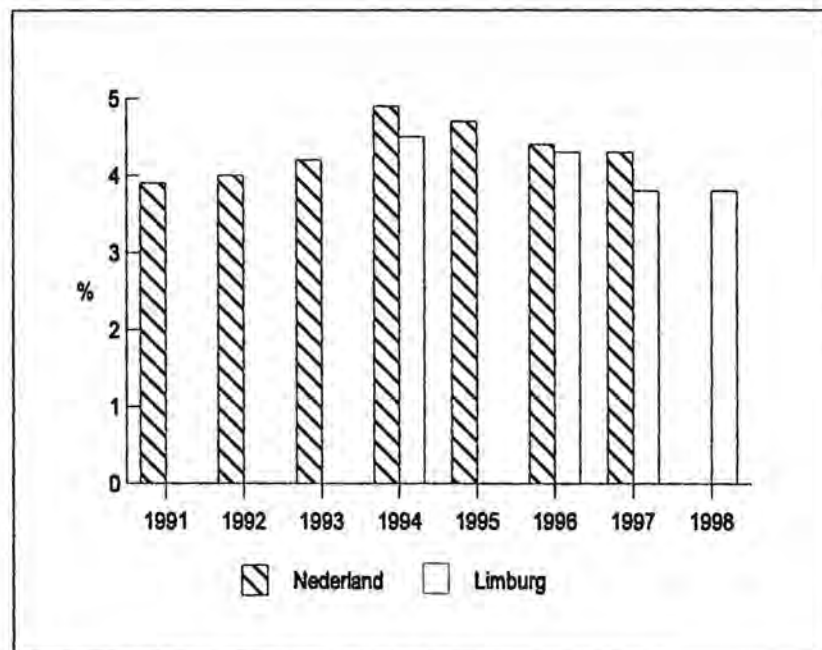
De resultaten van het onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Limburg worden in dit hoofdstuk besproken aan de hand van de *Tabellen 1 t/m 6 uit Bijlage 3*. De resultaten van 1998 worden steeds vergeleken met de Limburgse en landelijke resultaten van 1997. In de tabellen over 1998 zijn de gegevens van het onderzoek in het district Weert, dat feitelijk in een zaterdagavond is uitgevoerd, ondergebracht bij de vrijdagavond. Dit is gebeurd om een verkeerde indruk over het verkeersaanbod in elk van beide nachten (als gevolg van de verkeerde planning in Roermond) te voorkomen.

3.1. Ontwikkeling van het alcoholgebruik in Limburg (*Tabel 1*)

In vergelijking met 1997 zijn in 1998 geen statistisch significante veranderingen opgetreden in het rij- en drinkgedrag van de Limburgse automobilisten:

- het aandeel drinkers (BAG $\geq 0,2\%$) is iets afgenomen: van 8,3% tot 8,1%;
- het aandeel overtreders (BAG $\geq 0,5\%$) is geheel gelijk gebleven: 3,8%;
- het aandeel zwaardere en zeer zware overtreders (BAG $\geq 0,8\%$) is iets toegenomen: van 1,9% tot 2,3%.

In *Afbeelding 1* is de ontwikkeling van het rijden onder invloed in Limburg (sinds 1994) en in heel Nederland (sinds 1991) weergegeven. Er is in te zien, dat Limburg de dalende trend voor heel Nederland sinds 1995 heeft gevolgd, en dat Limburg bovendien licht positief afsteekt bij het landelijke beeld. Het landelijke percentage rijders onder invloed is voor 1998 nog niet bekend, maar zal vermoedelijk weer wat hoger uitvallen dan het Limburgse percentage.

Afbeelding 1. Ontwikkeling van het aandeel rijders onder invloed in Nederland en de provincie Limburg, 1991-1998.

3.2. Alcoholgebruik naar weekendnacht en onderzoeksgebied (Tabel 2)

Als we het rijden onder invloed in de provincie Limburg per weekendnacht bezien, blijkt er in 1998, evenals in 1996 en 1997, vrijwel geen verschil te zijn tussen de vrijdag- en zaterdagnacht. In heel Nederland is de laatste jaren in de vrijdagnacht steeds een hoger percentage overtreeders aangetroffen dan in de zaterdagnacht. Het verkeersaanbod in Limburg was 1998, evenals in 1997, in de zaterdagnacht groter dan in de vrijdagnacht, hetgeen overeenkomt met het landelijke beeld.

Tussen 1997 en 1998 is in geen enkel onderzoeksgebied een significante verandering in het rijden onder invloed opgetreden. De meeste overtreeders zijn in 1998 aangetroffen in Maastricht (5,3%), dat ook in voorgaande jaren relatief hoog scoorde. De minste overtreeders zijn in 1998 aangetroffen in Roermond e.o. (2,3%), dat traditioneel relatief laag scoort.

3.3. Alcoholgebruik naar dag en tijdstip (Tabel 3)

Naarmate het later in de nacht wordt, neemt het aandeel overtreeders toe. Dit verschijnsel heeft zich de afgelopen jaren niet alleen in Limburg, maar ook in de rest van Nederland voorgedaan. In Limburg was in 1998, in de vrijdag- en zaterdagnacht tezamen, tussen 22.00 en 24.00 uur 2,7% van de automobilisten in overtreding, tussen 0.00 en 2.00 uur 2,9% en tussen 2.00 en 4.00 uur 7,5%. En hoewel het verkeersaanbod laat in de nacht sterk afneemt, waren er in 1998 in Limburg na 2.00 uur in absolute zin meer rijders onder invloed op de weg dan in de perioden van 22.00-24.00 uur en van 0.00-2.00 uur.

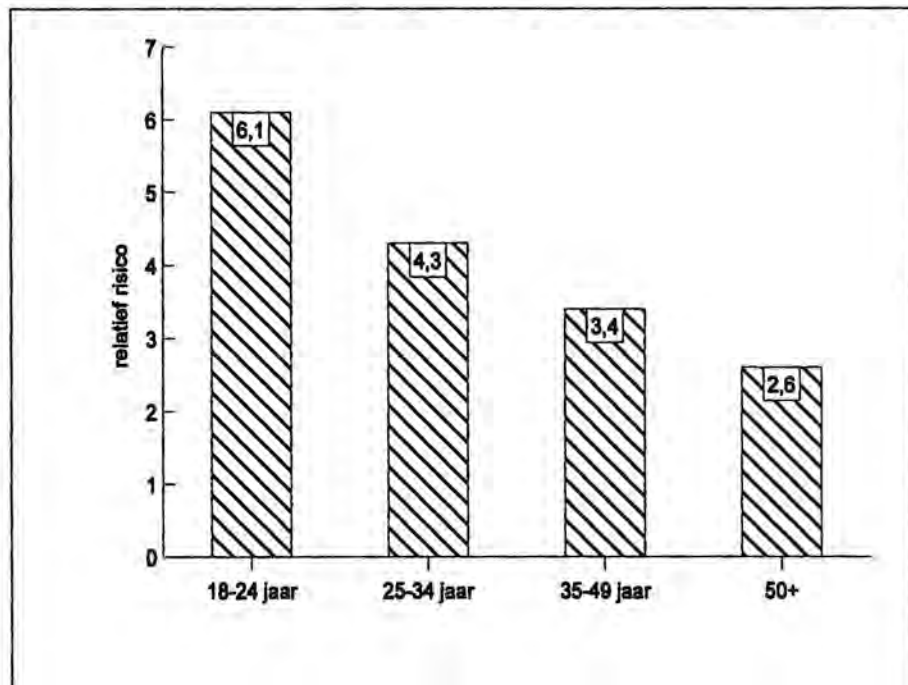
3.4. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd (Tabel 4)

Mannen rijden in het algemeen vaker onder invloed dan vrouwen. Ook in Limburg was dat in de afgelopen jaren steeds het geval. In 1998 was 4,6% van de mannen in overtreding, tegen 1,7% van de vrouwen. In heel Nederland was in 1997 5,0% van de mannen in overtreding en 2,6% van de vrouwen. In 1998 bestond 72% van de Limburgse steekproef automobilisten uit mannen, tegen 69% in 1997. In heel Nederland bedroeg het aandeel mannelijke bestuurders in 1997 eveneens 72%.

Bij de Limburgse mannen zijn in 1998 de meeste overtreeders aangetroffen in de leeftijdsgroep van 50 jaar en ouder (6,8%), die ook in voorgaande jaren relatief hoog scoorde. In heel Nederland zijn tot nu toe steeds de meeste overtreeders aangetroffen onder mannen van 25 t/m 34 jaar (5,7% in 1997) en van 35 t/m 49 jaar (5,6% in 1997).

De minste mannelijke overtreeders zijn in 1998 in Limburg aangetroffen in de leeftijdsgroep van 25 t/m 34 jaar (3,2%), waar in 1997 en voorgaande jaren de leeftijdsgroep van 18 t/m 24 jaar nog de minste overtreeders kende (ook in de rest van Nederland). Bij de jongste categorie mannelijke automobilisten is het percentage overtreeders tussen 1997 en 1998 in Limburg ruim verdubbeld: van 2,0% tot 4,9%. Hoewel dit effect door de geringe omvang van de desbetreffende deelsteekproef niet statistisch significant is, baart het drinkgedrag van jonge mannelijke automobilisten toch de nodige zorgen, omdat hun alcoholgebruik in heel Nederland lijkt toe te nemen: in de periode 1991-1993 was gemiddeld 3,2% in overtreding, in de periode 1994-1996 gemiddeld 3,5% en in 1997 3,9%. Dat is een zorgelijke ontwikkeling, omdat de ongevals-

risico's van rijden onder invloed sterker toenemen naarmate een bestuurder jonger is (zie Afbeelding 2).

Afbeelding 2. Verhoging van het ongevalsrisico van mannelijke automobilisten bij een BAG > 0,5‰, per leeftijdsklasse (berekend op basis van gegevens over 1996 en 1997; risico bij BAG < 0,5‰ = 1).

Daar komt nog bij, dat jonge bestuurders ook in nuchtere toestand al een veel grotere kans op een ongeval hebben dan oudere bestuurders. Deze combinatie van factoren leidde de afgelopen jaren tot een schrikbarend groot aantal mannen van 18 t/m 24 jaar die in Nederland slachtoffer werden van een alcoholongeval. In 1997 behoorde 22% van alle overleden en in het ziekenhuis opgenomen slachtoffers van alcoholongevallen tot deze categorie, die slechts 5% van de Nederlandse bevolking uitmaakt.

Bij de vrouwelijke bestuurders zijn in 1998 in Limburg de minste overtreders aangetroffen in de leeftijdsklasse van 18 t/m 24 jaar (0,8%). Ook in 1997 scoorde deze leeftijdsgroep het laagst, zowel in Limburg (0,6%) als in heel Nederland (0,7%).

3.5. Herkomst van overtreders (Tabel 5 en 6)

De herkomst van overtreders wordt geregistreerd vanaf een BAG van 0,7 promille. Dat is de ondergrens waarbij een automobilist wordt overgebracht naar het bureau om de ademanalyse voor bewijsdoeleinden te ondergaan. De herkomstverdeling van de 56 Limburgse bestuurders die in 1998 een BAG $\geq$ 0,7 promille hadden, is als volgt:

- horecagelegenheid (bar, café, restaurant, disco)	61%
- bezoek/feestje	20%
- werk/thuis	11%
- sportkantine	4%
- overig/onbekend	5%

Ten opzichte van 1997 zijn in Limburg geen veranderingen van betekenis opgetreden in de herkomst van rijders onder invloed. Ook in de rest van Nederland bleek in de afgelopen jaren meer dan de helft van alle overtreeders uit een horecagelegenheid te komen.

Verder blijkt in heel Nederland het aandeel van horecabezoekers groter te zijn naarmate de overtreeders jonger zijn. In Limburg is dat beeld minder duidelijk, ook als de verdeling voor 1997 en 1998 tezamen wordt beschouwd.

3.6. Alcoholgebruik naar politieregio (Tabel 7)

Zowel in 1997 als in 1998 was het aandeel overtreeders in de politieregio Limburg-Zuid wat groter dan in de politieregio Limburg-Noord (in beide jaren 4,3% versus 3,1%). Maar het verschil tussen beide regio's is niet statistisch significant.

3.7. Resultaten enquête politietoezicht

Ook in 1998 heeft de SWOV weer een korte telefonische enquête uitgevoerd onder de politiecoördinatoren van het SWOV-onderzoek. De enquête is bedoeld om een globale indruk te krijgen van het toezichtniveau en de aard van het toezicht. De enquêteresultaten per provincie zijn slechts beperkt bruikbaar vanwege de geringe steekproefomvang (zes onderzoeksgebieden). De volgende globale resultaten van de Limburgse enquête zijn echter wel het vermelden waard:

- Volgens de contactpersonen van de politie is in de districten Maastricht, Kerkrade, Sittard en Weert ongeveer eens per maand een geplande alcoholcontrole met een groter team uitgevoerd. In het district Roermond gebeurde dat ongeveer eens in de twee maanden en in het district Venlo eens in de vier maanden. In vergelijking met 1997 is het aantal geplande controles in heel Limburg daarmee met ruim een derde verminderd.
- Aselecte alcoholcontrole door surveillanceteams vond vooral plaats in de politieregio Limburg-Noord: in het district Weert bijna dagelijks en in de districten Venlo en Roermond enkele keren per week. In de regio Limburg-Zuid kwam deze vorm van aselecte alcoholcontrole minder vaak voor. In vergelijking met 1997 is deze vorm van alcoholcontrole ongeveer op hetzelfde niveau gebleven.
- In de districten van politieregio Limburg-Zuid was in 1998, evenals in 1997, sprake van tamelijk systematische alcoholcontrole onder betrokkenen bij ongevallen. In Limburg-Noord was dat in 1998 alleen in het district Weert het geval (in 1997 nog niet).

Al met al lijkt het niveau van politietoezicht in de provincie Limburg tussen 1997 en 1998 wat afgenomen te zijn.

4. Conclusies en aanbevelingen

4.1. Conclusies

In vergelijking met 1997 is het aandeel rijders onder invloed in Limburg in 1998 stabiel gebleven. Waarschijnlijk zal Limburg daardoor ook in 1998 nog steeds gunstig afsteken bij het landelijk beeld.

Opvallend is wel, dat het aandeel zwaardere en zeer zware overtreeders (met een BAG boven de 0,8 promille) voor het tweede opeenvolgende jaar licht is toegenomen. Er is in Limburg dus nog geen duidelijk positief effect merkbaar van de op 1 juni 1996 van kracht geworden administratieve vorderingsprocedure ex art. 130 WWV. Het effect daarvan is via het SWOV-onderzoek echter moeilijk te kwantificeren, zeker bij fluctuaties in het toezichtniveau van de politie. Overigens lijkt dat toezichtniveau in 1998 iets afgenomen te zijn.

Een andere opvallende ontwikkeling in 1998 is de lichte toename van het rijden onder invloed door jonge mannelijke bestuurders, een tendens die ook in de rest van Nederland waarneembaar is.

Van de Limburgse rijders onder invloed in weekendnachten komt ruim 60% uit een horecagelegenheid, hetgeen redelijk overeenkomt met het landelijke beeld.

4.2. Aanbevelingen

Aangezien een meerderheid van de rijders onder invloed in Limburg, net als in de rest van Nederland, uit een horecagelegenheid of sportkantine komt, is het van belang dat in die sfeer maatregelen worden getroffen. Speciaal vervoer per bus of taxi kan een belangrijk middel zijn om te voorkomen dat aangeschoten jongeren zelf gaan rijden. Maar met name goedkoop busvervoer naar en van discotheken kan ook een schaduwzijde hebben, als het als alibi dient voor onverantwoord alcoholgebruik. Op die manier kunnen uitgaansgelegenheden een kweekvijver worden voor probleemdrinkers die later en/of elders -bij gebrek aan goedkoop alternatief vervoer - wel onder invloed achter het stuur kruipen. Daarom zijn bij maatregelen in de sfeer van alternatief vervoer tegelijkertijd ook maatregelen nodig in de sfeer van voorlichting over verantwoord drink- én schenkgedrag in uitgaansgelegenheden.

Een onderdeel daarvan kan zijn, dat bezoekers van horecagelegenheden in de gelegenheid worden gesteld hun bloedalcoholgehalte te testen. Zo zou in café's en/of restaurants bij het aanbieden van de rekening ook een informatiekaartje over de mogelijke gevolgen van rijden onder invloed (ongevalskans, sancties bij betrapping door de politie) aangeboden kunnen worden. Via zo'n kaartje zou de klant ook een gratis ademtest kunnen worden aangeboden (bijvoorbeeld op een draagbare ademtester van een type dat is goedgekeurd voor gebruik door de politie).

Het effect van voorlichtingsacties in de horeca kan worden vergroot, als ze worden ondersteund door politietoezicht. Binnen- en buitenlands onderzoek heeft aangetoond, dat de grootste generaal-preventieve effecten zijn te verwachten van frequente aselecte alcoholcontroles met grotere teams. Als zulke controles voor een belangrijk deel worden geconcentreerd in weekendnachten,

kunnen ze bovendien een toegevoegde waarde hebben: het controleteam kan, wanneer dat nodig is, snel worden ingezet voor het bestrijden c.q. in de kiem smoren van openbare-ordeproblemen.

Overigens is het merkwaardig, dat bij de - terechte - ophef over zinloos geweld op straat de wellicht meest ingrijpende en tegelijkertijd meest absurde vorm daarvan onderbelicht blijft: het rijden onder invloed van alcohol en andere rijgevaarlijke middelen. Hoewel rijders onder invloed waarschijnlijk zelden de intentie hebben anderen of zichzelf letsel toe te brengen, vallen er in het Nederlandse verkeer ten gevolge van alcoholongevallen ongeveer 235 doden en 2.000 zwaargewonden per jaar. De maatschappelijke kosten daarvan belopen een bedrag in de orde van twee miljard gulden per jaar.

Literatuur

Mathijssen, M.P.M. (1999). *Drug-, medicijn- en alcoholgebruik van automobilisten in Nederland, 1997/1998; Verslag van een veldonderzoek, uitgevoerd in weekendnachten van het najaar*. R-99-5. Stichting Wetenschappelijk Onderzoek Verkeersveiligheid SWOV, Leidschendam.

Onderzoeksgebied:

Inwonertal:

Contactpersoon:

A. *Kunt u globaal aangeven, hoe het politietoezicht op alcoholgebruik in het verkeer zich in 1998 heeft ontwikkeld (ten opzichte van 1997):*

☐ toegenomen met	☐ minder dan 50%
	☐ 50-100%
	☐ meer dan 100%
☐ afgenomen met	☐ minder dan 50%
	☐ 50-100%
☐ gelijk gebleven	

B. *Zijn in 1998 in uw toezichtgebied de volgende soorten alcoholcontrole uitgevoerd:*

1. geplande **aselecte** controles met grotere teams:

- ja, namelijk ..... (aantal)
- nee

2. **aselecte** controles tijdens de surveillance:

- ja, (bijna) dagelijks
- ja, incidenteel
- nee

3. alcoholcontrole **bij ongevallen**:

- ja, systematisch
- ja, incidenteel (alleen bij verdenking)
- nee

WPM-analyse biedt de mogelijkheid niet alleen de samenhang tussen twee variabelen (bijvoorbeeld 'jaar * BAG') te toetsen, maar ook die tussen drie of vier variabelen (bijvoorbeeld 'jaar * geslacht * leeftijd * BAG').

Elke variabele is opgedeeld in een beperkt aantal klassen. Ten behoeve van de analyse worden de klassen steeds in twee groepen onderverdeeld (gedichotomiseerd). Per variabele is het aantal opdelingen gelijk aan het aantal klassen minus 1. De klasse(n) met een positief teken wordt/worden steeds vergeleken met de klasse(n) met een negatief teken. Klassen met de waarde 0 worden niet meer in de analyse betrokken.

Bij een variabele als 'geslacht' (twee klassen) is er slechts één vergelijking mogelijk, namelijk tussen mannen en vrouwen. De 'designmatrix' voor de analyse is dan: 1 -1.

De variabele 'leeftijd' is in vier klassen ingedeeld. De designmatrix bevat drie vergelijkingen. Welke dat zijn, hangt af van de vooraf - al dan niet expliciet - geformuleerde hypothesen. In dit geval is op grond van bevindingen in de rest van Nederland gekozen voor de volgende 'design-matrix':

1	-1	-1	1	(jongeren en ouderen versus de middengroepen)
1	0	0	1	(jongeren versus ouderen)
0	1	-1	0	(de groep van 25-35 jaar versus de groep van 35-50 jaar)

Of er significante verschillen in de BAG-verdeling naar geslacht enzovoort bestaan, blijkt uit de chi-kwadraatwaarde die uit de analyse volgt, in combinatie met het bijbehorende aantal vrijheidsgraden (df).

De bijdrage van de verschillende klassen aan een eventueel significant effect blijkt uit de standaardscore (= Z-waarde) per deelanalyse.

Het is mogelijk, dat uit een analyse volgt dat er in het geheel genomen geen significante verschillen zijn in de BAG-verdeling naar een bepaald kenmerk (bijvoorbeeld geslacht), maar dat er wel sprake is van een significant speciaal effect (bijvoorbeeld: onder de mannen komen verhoudingsgewijs meer zware overtreeders voor dan onder de vrouwen).

In het kader van het onderzoek naar het alcoholgebruik van automobilisten in de provincie Limburg is tweezijdig getoetst op 5%-niveau: voor een significant effect moet de χ^2 -waarde groter zijn dan 3.84 bij één vrijheidsgraad; de Z-waarde moet groter zijn dan 1.96.

- 1a. *Alcoholgebruik naar weekendnacht in 1997*
- 1b. *Alcoholgebruik naar weekendnacht in 1998*

- 2a. *Alcoholgebruik naar nacht en gebied in 1997*
- 2b. *Alcoholgebruik naar nacht en gebied in 1998*

- 3a. *Alcoholgebruik naar nacht en tijdstip in 1997*
- 3b. *Alcoholgebruik naar nacht en tijdstip in 1998*

- 4a. *Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in 1997*
- 4b. *Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in 1998*

- 5a. *Herkomst van overtreeders naar BAG-klasse in 1997*
- 5b. *Herkomst van overtreeders naar BAG-klasse in 1998*

- 6a. *Herkomst van overtreeders naar leeftijd in 1997*
- 6b. *Herkomst van overtreeders naar leeftijd in 1998*

- 7a. *Alcoholgebruik naar politieregio in 1997*
- 7b. *Alcoholgebruik naar politieregio in 1998*

Weekendnacht	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
Vrijdag	811	3,7%	1,4%	1,6%	0,9%	3,8%
Zaterdag	1.128	5,1%	2,3%	0,9%	0,5%	3,7%
Totaal	1.939	4,5%	1,9%	1,2%	0,7%	3,8%

Tabel 1a. Alcoholgebruik naar weekendnacht in 1997.

Weekendnacht en gebied	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
<i>Vrijdag</i>						
Venlo e.o.	273	3,7%	--	1,8%	1,1%	2,9%
Weert e.o.	176	3,4%	1,1%	1,7%	0,6%	3,4%
Sittard	362	3,9%	2,5%	1,4%	0,8%	4,7%
Totaal	811	3,7%	1,4%	1,6%	0,9%	3,8%
<i>Zaterdag</i>						
Roermond e.o.	368	3,5%	2,7%	0,3%	--	3,0%
Kerkrade	316	3,5%	1,9%	1,6%	0,3%	3,8%
Maastricht	444	7,4%	2,3%	0,9%	1,1%	4,3%
Totaal	1.128	5,1%	2,3%	0,9%	0,5%	3,7%

Tabel 2a. Alcoholgebruik naar weekendnacht en gebied in 1997.

Weekendnacht	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
Vrijdag	912	4,6%	2,0%	0,9%	1,0%	3,8%
Zaterdag	1.171	4,1%	1,2%	1,5%	1,0%	3,8%
Totaal	2.083	4,3%	1,5%	1,2%	1,0%	3,8%

Tabel 1b. Alcoholgebruik naar weekendnacht in 1998.

Weekendnacht en gebied	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
<i>Vrijdag</i>						
Venlo e.o.	275	2,9%	1,5%	0,7%	1,5%	3,6%
Weert e.o.	305	5,9%	2,0%	1,0%	1,0%	3,9%
Sittard	332	4,8%	2,4%	0,9%	0,6%	3,9%
Totaal	912	4,6%	2,0%	0,9%	1,0%	3,8%
<i>Zaterdag</i>						
Roermond e.o.	348	2,6%	0,3%	0,6%	1,4%	2,3%
Kerkrade	391	2,8%	1,5%	1,3%	0,5%	3,3%
Maastricht	432	6,5%	1,6%	2,5%	1,2%	5,3%
Totaal	1.171	4,1%	1,2%	1,5%	1,0%	3,8%

Tabel 2b. Alcoholgebruik naar weekendnacht en gebied in 1998.

Weekendnacht en tijdstip	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Vrijdag</i>						
22-24 uur	410	3,2%	1,0%	1,0%	1,0%	2,9%
00-02 uur	276	5,4%	0,7%	1,4%	--	2,2%
02-04 uur	125	1,6%	4,0%	4,0%	2,4%	10,4%
Totaal	811	3,7%	1,4%	1,6%	0,9%	3,8%
<i>Zaterdag</i>						
22-24 uur	503	4,8%	1,6%	0,4%	0,2%	2,2%
00-02 uur	403	4,5%	2,0%	0,5%	0,5%	3,0%
02-04 uur	222	6,8%	4,5%	2,7%	1,4%	8,6%
Totaal	1.128	5,1%	2,3%	0,9%	0,5%	3,7%

Tabel 3a. Alcoholgebruik naar weekendnacht en tijdstip in 1997.

Geslacht en leeftijd	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Mannen</i>						
18-24 jaar	299	2,3%	1,0%	1,0%	--	2,0%
25-34 jaar	400	3,5%	2,0%	2,8%	1,0%	5,8%
35-49 jaar	389	7,5%	2,3%	0,8%	1,5%	4,6%
50 jaar e.o.	253	5,5%	2,4%	2,0%	1,2%	5,5%
Totaal	1.341	4,8%	1,9%	1,6%	1,0%	4,5%
<i>Vrouwen</i>						
18-24 jaar	155	2,6%	0,6%	--	--	0,6%
25-34 jaar	201	5,5%	1,5%	--	--	1,5%
35-49 jaar	159	2,5%	3,1%	0,6%	--	3,8%
50 jaar e.o.	83	4,8%	2,4%	--	--	2,4%
Totaal	598	3,8%	1,8%	0,2%	--	2,0%

Tabel 4a. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in 1997.

Weekendnacht en tijdstip	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Vrijdag</i>						
22-24 uur	405	3,5%	1,7%	0,7%	0,5%	3,0%
00-02 uur	288	6,3%	1,0%	0,3%	0,7%	2,1%
02-04 uur	219	4,6%	3,7%	1,8%	2,3%	7,8%
Totaal	912	4,6%	2,0%	0,9%	1,0%	3,8%
<i>Zaterdag</i>						
22-24 uur	480	3,3%	1,0%	0,8%	0,6%	2,5%
00-02 uur	469	4,3%	1,1%	2,1%	0,2%	3,4%
02-04 uur	222	5,4%	1,8%	1,8%	3,6%	7,2%
Totaal	1.171	4,1%	1,2%	1,5%	1,0%	3,8%

Tabel 3b. Alcoholgebruik naar weekendnacht en tijdstip in 1998.

Geslacht en leeftijd	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-‰)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥1,3	≥0,5
<i>Mannen</i>						
18-24 jaar	350	2,3%	2,3%	1,1%	1,4%	4,9%
25-34 jaar	437	5,5%	0,9%	1,1%	1,1%	3,2%
35-49 jaar	438	6,6%	1,4%	1,4%	1,6%	4,3%
50 jaar e.o.	281	3,6%	3,9%	1,8%	1,1%	6,8%
Totaal	1.506	4,7%	1,9%	1,3%	1,3%	4,6%
<i>Vrouwen</i>						
18-24 jaar	132	1,5%	0,8%	--	--	0,8%
25-34 jaar	176	4,5%	1,1%	1,1%	--	2,3%
35-49 jaar	178	3,9%	--	1,1%	0,6%	1,7%
50 jaar e.o.	91	2,2%	--	2,2%	--	2,2%
Totaal	577	3,3%	0,5%	1,0%	0,2%	1,7%

Tabel 4b. Alcoholgebruik naar geslacht en leeftijd in 1998.

BAG-%	N	Herkomst				
		Horeca	Sportkantine	Bezoek/ feestje	Werk/thuis	Anders/ onbekend
0,7-0,8	7	71%	--	14%	--	14%
0,8-1,3	23	70%	4%	9%	13%	4%
≥ 1,3	13	46%	15%	23%	15%	--
Totaal	43	63%	7%	14%	12%	5%

Tabel 5a. *Herkomst van overtreders naar BAG-klasse in 1997.*

Leeftijd	N	Herkomst				
		Horeca	Sportkantine	Bezoek/ feestje	Werk/thuis	Anders/ onbekend
18-24 jr	4	100%	--	--	--	--
25-34 jr	16	56%	6%	19%	13%	6%
35-49 jr	13	62%	15%	15%	--	8%
50 jr e.o.	10	60%	--	10%	30%	--
Totaal	43	63%	7%	14%	12%	5%

Tabel 6a. *Herkomst van overtreders naar leeftijd in 1997.*

Politieregio	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-%)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
Limburg-Noord	817	3,5%	1,5%	1,1%	0,5%	3,1%
Limburg-Zuid	1.122	5,2%	2,2%	1,2%	0,8%	4,3%
Totaal	1.939	4,5%	1,9%	1,2%	0,7%	3,8%

Tabel 7a. *Alcoholgebruik naar politieregio in 1997.*

BAG-%o	N	Herkomst				
		Horeca	Sportkantine	Bezoek/ feestje	Werk/thuis	Anders/ onbekend
0,7-0,8	9	22%	11%	22%	22%	22%
0,8-1,3	26	62%	4%	19%	12%	4%
≥ 1,3	21	76%	--	19%	5%	--
Totaal	56	61%	4%	20%	11%	5%

Tabel 5b. *Herkomst van overtreeders naar BAG-klasse in 1998.*

Leeftijd	N	Herkomst				
		Horeca	Sportkantine	Bezoek/ feestje	Werk/thuis	Anders/ onbekend
18-24 jr	12	42%	--	25%	33%	--
25-34 jr	13	85%	--	--	8%	8%
35-49 jr	18	56%	11%	22%	6%	6%
50 jr e.o.	13	62%	--	31%	--	8%
Totaal	56	61%	4%	20%	11%	5%

Tabel 6b. *Herkomst van overtreeders naar leeftijd in 1998.*

Politieregio	N	Bloedalcoholgehalte (BAG-%o)				
		0,2-0,5	0,5-0,8	0,8-1,3	≥ 1,3	≥ 0,5
Limburg-Noord	817	3,9%	1,5%	0,7%	0,9%	3,1%
Limburg-Zuid	1.266	4,6%	1,6%	1,6%	1,1%	4,3%
Totaal	2.083	4,3%	1,5%	1,2%	1,0%	3,8%

Tabel 7b. *Alcoholgebruik naar politieregio in 1998.*